

Et historisk bilde eftersøkes

I Wannsee utenfor Berlin er det laget et museum til minne om utryddelsen av jøder i Europa under siste krig. Veggen hvor det skulle hengt et bilde fra Norge, står tom.

LIV HEGNA

Museet har ikke lyktes i å frembringe billedmessig dokumentasjon av et av de mørkeste kapitler i Norges historie: Deportasjonen av norske jøder til konsentrasjonsleirene i Tyskland, etter at det 20. januar 1942 var bestemt på en konferanse i Wannsee at alle Europas jøder skulle utryddes.

Under en reise til Berlin i 1992 ble jeg som Aftenposten-journalist forespurt om jeg kunne prøve å finne en passende dokumentasjon. Hittil har letingen ikke gitt noe resultat. Det må da finnes et fotografi som kan bevitne den tragiske begivenheten?

På slaveskipet

Norske jøder ble «avlevert» fra norsk statspoliti og ført om bord i slaveskipet «Donau» for å møte sin skjebne i Auschwitz. Dette skjedde i november 1942. Det var 530 personer som forlot Oslo 26. november. De ankom utryddelsesleiren i begynnelsen av desember. Ni vendte levende tilbake etter krigen. En gruppe jøder på 26 fra Grini ble sendt med en annen båt. To kom levende tilbake. Senere ble 168 personer i alderen seks måneder til 85 år sendt avsted. Av disse overlevet ti.

Museum i Berlin

Et usedvanlig smakfullt og andaktsfullt minne-mu-

seum er etablert nettopp i det huset i Wannsee utenfor Berlin hvor sjefen for Reichssicherheitshauptamt, Reinhard Heydrich, ledet delegasjonens tjenestemenn og SS-folk for å organisere «den endelige løsningen». Adolf Eichmann skrev referatene fra konferansen. De ble funnet i 1947.

På 50-årsdagen for konferansen, i 1992, ble minnemuseet åpnet. Ved påsketider samme år besøkte jeg museet.

Museets leder, Gerhard Schoenberger, viste selv rundt. Gjennom saler med bilder og tekst fra innføringen av diktaturet i Tyskland, krig mot Polen, ghettoer, masse-henrettelser, deportasjonene fra andre land.

I Nederland hadde man

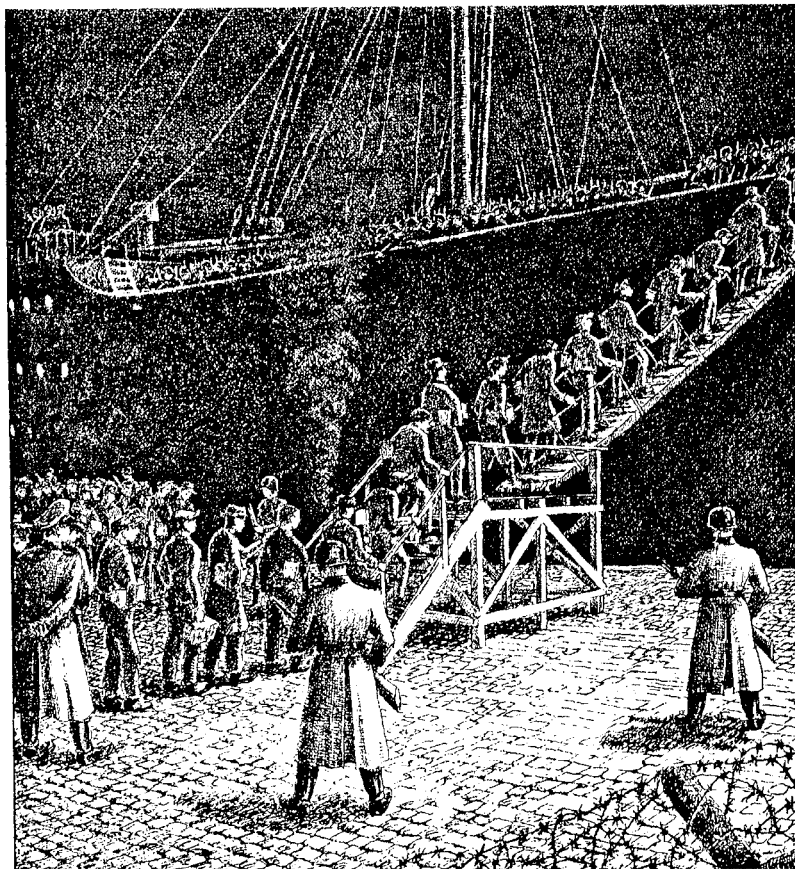
åpent tatt bilder av arrestasjonene av jøder. Ett meget talende fotografi hang i Gedenkstätte Haus der Wannsee-Konferenz. Fra Østerrike var det kommet et bilde av noen barn med gul stjerne på brystet. Men glassveggen hvor det skulle vært et bilde fra deportasjonen fra Norge, den var tom. Schoenberger hadde ikke klart å fremskaffe et eneste bilde fra Norge.

Siden dengang har jeg lett i avisarkiver, i NTB, Riksarkivet, Politimuseet, i Norges Hjemmefrontmuseum, hos jødiske privatpersoner og andre nordmenn med interesse for denne delen av vår historie; dertil i institusjoner som burde hatt slike bilder. Men alt uten resultat.

Det eneste som finnes, er en tegning av Odd Nansen av en deportasjon med «Donau» en annen høstdag samme år. Tegningen er gjengitt i hans bok «Fra dag til dag». Omtrent slik må det ha sett ut da Norge sendte rundt halvparten av sine jøder ut på den siste reis til Tyskland.

Jeg har ennå ikke gitt opp håpet om å oppspore et fotografi som skildrer disse deportasjonene. Finner jeg det, blir det oversendt Gedenkstätte Haus der Wannsee-Konferenz. Museet i Wannsee er etablert for at Europa aldri skal glemme hvor utrolig umenneskelig rasisme kan slå ut. Glemmer vi, kan det skje igjen.

Vet noen om et fotografi?

DEPORTASJON:
Omtrent slik må det ha sett ut da norske jøder ble ført ombord i «Donau» for å fraktes til utryddelsesleirene i Tyskland. Odd Nansen laget denne tegningen av en annen transport i 1942. Tegningen er hentet fra Nansens bok «Fra dag til dag».

Aften-
posten
2/1
1994

105599